

דרכי נתינת תורה לישראל עמדו במוקד דרשות רבות: מקום נתינת התורה וצורתה השפיעו על הגדרת מצוות תלמוד תורה כמו גם על מהותה. מדרש חכמים, מתאר 'מסע' שערך הקב"ה בין אומות האולם. כל העמים דחו את הצעותיו של ה' ורק האומה הישראלית השיבה ב'נעשה ונשמע'. מדרש חכמים זה, מהווה בסיס לעומק הקשר שבין עם ישראל לתורה והוא נתפס כאירוע היסטורי, מכוון הנמצא בבסיס נתינת התורה לעם ישראל. אולם, מדרש חכמים אחר רואה בתהליך קבלת התורה תהליך מתמשך, המתפרט מהמימד הלאומי אל המימד הפרטי:

"ישקני מנשיקות פיהו אמר רבי יוחנן מלאך היה מוציא הדיבור מלפני הקדוש ברוך הוא, על כל דיבור ודיבור, ומחזירו על כל אחד ואחד מישראל ואומר לו מקבל אתה עליך את הדיבור הזה, כך וכך דינין יש בו כך וכך עונשין יש בו כך וכך גזרות יש בו וכך מצות וכך קלים וחמורים יש בו, כך וכך מתן שכר יש בו, והיה אומר לו ישראל הן וחזר ואומר לו מקבל את אלהותו של הקב"ה והוא אומר לו הן והן, מיד היה נושקו על פיו" (שיר השירים רבה (וילנא) פרשה א ד"ה ב ד"א ישקני). משמעות המדרש היא שכל אחד מישראל חווה חוויה אישית של מתן תורה. הוא מנהל דיאלוג עם רבש"ע, הוא נשאל שאלות לימודיות, הלכתיות ואמוניות, עד לחוויה אינטימית של קרבת אלוקים: "מיד היה נושקו על פיהו".

הנה, חז"ל מדריכים אותנו לעבור תהליך מחודש של קבלת תורה. להתלבט בשאלת הלימוד, לבחון את יחסינו למצוות ולעולם של שכר ועונש, לבחון את אמונתנו באל ית', ולבסוף, לחוות חוויה של קרבת אלוקים. מכאן, שחלק מהמערך החינוכי, נועד להעלות את שאלת הקשר האישי של כל לומד לתורה. לא להתייחס ללימוד התורה כחובה לימודית, כרכישת ידע הכרחית אלא כמערכת שבמרכזה תהליך אישי ארוך המעמיק את חווית הלימוד ותוצאותיו.

אל מול הקריאה לאוטנטיות, ללמידה אישית, תהליכית, עומדת הדרכת חכמים ללמוד בחברותא, "או חברותא או מיתותא". יותר מכך: חובת האב בלימוד תורה מוגדרת במילה "ושיננתם", המבטאת חזרה, לימוד לשם לימוד, שינון, ידיעה, וכו'.

עמדתו של האמורא רבא כפי שהיא מוצגת בתלמוד הבבלי, עבודה זרה, י"ט ע"א, מלמד על גישה מאזנת בין המגמות השונות.

ראשית, מדגיש רבא את חפץ הלב כמוטיב מרכזי בלימוד התורה: **"כי אם בתורת ה' חפצו – אמר רבא: אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ"** ובהמשך: **"לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ"**. כיוון ששיקע אדם את לבו וקבע את מקום הלימוד, הופכת התורה להיות תורה דייליה, תורה שלו: **"ואמר רבא: בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר: בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה"**.

מקורות אלה מדגישים את הקשר המיוחד שבין האדם לתורה. על פי זה, אפשר להבין מדוע חייבה התורה כל אחד ואחד מישראל לכתוב לעצמו ספר תורה. מצוות כתיבת ספר תורה הינה ביטוי אישי להליך בו מתגלה התורה דרך כל אחד ואחד מישראל. זהו ספר תורה אחר, שונה, שנכתב רק פעם אחת בעולם מכוחה של מפגש בין נשמה יהודית לאותיות התורה.

מהו, אם כן, ערכו של השינון, של מצוות לימוד תורה המוטלת על האב? גם לכך נוכל למצוא תשובה בדברי רבא: **"והיה כעץ שתול על פלגי מים"** חכמים דנו בפרשנות הפסוק על רקע ההבחנה בין "שתילי" ל"נטיעה". נטיעה מהווה ביטוי לקשר עמוק בין צמח למקום. זוהי אחיזה שורשית

היוצרת חיבור עמוק בין הצמח לאדם: "אל נא תעקור נטוע". לעומת זאת, שתיל מבטא ארעיות, מעבר בעזרת עציץ ממקום למקום. והנה, בחר משורר תהילים לבטא את הקשר שבין אדם לתורה כשתיל ולא כנטיעה.

"אמרי דבי ר' ינאי: כעץ שתול ולא כעץ נטוע, כל הלומד תורה מרב אחד - אינו רואה סימן ברכה לעולם.

אמר להו רב חסדא לרבנן: בעינא דאימא לכו מלתא, ומסתפינא דשבקיתו לי ואזליתו (אני מבקש לומר לכם שבר אך חושש אני שתוציאו אותי החוצה. אף על פי כן, העיז ואמר):

"כל הלומד תורה מרב אחד - אינו רואה סימן ברכה לעולם". עמדתו של רב חסדא מתיישבת עם כינוי השתיל שניתן לתלמוד תורה ואף על פי כן השליכוהו החוצה.

שבקוהו ואזול קמיה דרבא(הוציאוהו והלך לפני רבא.).

אמר להו: הני מילי סברא, אבל גמרא - מרב אחד עדיף, כי היכי דלא ליפלוג ולשני (אמר לו רבא: "בסברא" הצדק איתך אולם "בגמרא" מרב אחד עדיף)

רבא מכריע על פי העיקרון ההתפתחותי: את הבסיס יש ללמוד מרב אחד. בשלבי הלמידה הראשונים, לא ניתן ליצור תשתית לימודית הולמת אלא בשעה בה יש רצף לימודי שיטתי, לבנה על גבי אריח, שלב אחר שלב. אין מקום ללימוד מכמה רבנים בשעה בה עוסקים בלימוד הבסיסי. דומה, שגם **אין צורך** ללמוד מכמה רבנים משום שבקומת המסד אין מחלוקת מהותית. באבני היסוד של הלמידה המחלוקת נוגעת לשיטה המטודית ולא למהות החומר הנלמד. הלימוד הבסיסי הוא לימוד השפה אותו יש לחזור ולשנן. כמו כן, השפה מכילה רבדים היסטוריים ומעורבת בה מסורת. אשר על כן, חשוב תפקידו של האב (ולחלק מהדעות גם של הסב) בשלב הראשון של הלימוד. אולם "סברא" (רש"י: סברא - ללמוד חריפות וחידוד הלב לאחר שלמד ושגורה בפיו גירסת התלמוד). יש ללמוד מכמה רבנים. יש בכך משום צורך עמוק בהעמקת הלימוד וביכולת לכוון לאמיתתה של תורה. לימוד מרב אחד, עשוי לפתח אדם חלקי, מוגבל וחסר כישורים לימודיים טכניים ורוחניים כאחד. לשיטתנו, הלימוד מכמה רבנים, נוצר בשל חיפוש הצינור הנכון לחיבור בין תורה ללומדה.

על החינוך היהודי בעת הזו, למצוא את דרך המלך לשילוב בין קומת המסד, המסורת המשפחתית, הקהילתית והלאומית לבין למידה אישית, פנימית, איטואטיבית, בה מביע האדם את שורש נשמתו בשפה חדשה המאפשרת לו לקבל את התורה בכל יום, מחדש. כך, למתן תורה יש רגע פתיחה בו' בסיוון, הנמשך בכל יום ויום בבתי מדרשות בהם לומדים תורה יוצרת.

יש הרואים סכנה בחינוך אישי, פנימי, הנותן משקל רב לחיבור שבין הלומד לתורה. בכך, הם פוגעים בהופעתה של התורה בעולם. כלי עבודת הנפש, תורת החיבורים הפנימית, עבודת הלימוד, הינה חלק יסודי בבית מדרשה המתחדש של התורה ויש לראות בהם את ברכתה של הארץ.